RADOMER KIELCER LEBEN № 5 (93) „Należytość pocztowa uiszczona ryczałtem“ יאהרגאנג דריטער גראשען 25 פרייז

ראדאמער-קעלצער לעבען

הייגט 10 זייטען

אדרעסען
פון „ראדאמער קעלצער לעבען“

אין ראדאם
Redakcja i Administracja
„Radomer Kielcer Leben“
Radom, Szwarlikowska 20.

אין קעלץ.
Redakcja i Administracja
„Radomer Kielcer Leben“
Kielce, Staro-Warszawska 34.

אנאנסען פרייז:
איין מילימעטער שורה: פאר'ן טעקסט 20 גר.
" " אין " 40 "
" " נאכ'ן " 18 "

ראדאם פרייטאג י"ד שבט תרפ"ו — פאר'ן אינהאלט און טעקסט פון די אנאנסען איז די רעדאקציע נישט פעראנטווארטליך — 29-go stycznia 1926 roku

יוסעל צוקער — צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען זוהן
מיט פרל' אסתר'ל זיידענוועבער ווינשען מיר פיל גוטס
זאל זיכער מזל שיינען ווי די ליכטיגע זון אין פריהלונג.
עלטערען יעקב צוקער עם פרוי.
פשיטיק.

אסתר זיידענוועבער — יאסיל צוקער
ראדאם. — פשיטיק.
פערלאבט.
ראדאם 23|1 1926.

צו דער פערלאבונג פון אונזער יונגסטע בעליבטע טאכטער
אסתר'ל זיידענוועבער מיט ה' יוסעל צוקער ווינשען
מיר גליק און צופרידענהייט, ביר זאלען דערלעבען פיעל נחת
פון אוניזערע קינדער.
עלטערען
לייביל זיידענוועבער און פרוי.
איניקיל ישעי'לע זיידענוועבער.

לארשיה של אחותנו
פרל פישמאן עם בר יעקב לנדוי
שהיתה ט' שבט ברדום מברכים אנחנו בברכה מזל טוב תהי'
דרכם צלחה בחיים ואגודתם אגודת נצח.
בילה ומרדכי פישמאן
ראדאם.

פערל פישמאן — יעקב לאנדוי
מאורשים
רדום ט' שבט תרפ"ו

צו דער פערלאבונג פון אונזער זוהן.
יעקב מיט פרל' פנינה פישמאן
ווינשען מיר זיי א גליקליכען צוזאמענבונד און פיל מזל.
חיים בנימין זאב לאנדוי
עם פרוי.

טעאטער „ראזמאיטאשטשי“ ראדאם — פעראייניגטע טרופע פון יודישען ארטיסטען-פעראיין אין ווארשא. מיט'ן אנטייל פרויען: ביאלקאוויטש, לובארטאווסקא, צאהם, ראזענצווייג, שטילמאן, מענער: ביאלקאוויטש, בלאט, וויגער, וויינבערג, פעלד, קליינער, שטיין א. א.

פרעמיערע! —— פרעמיערע!
צום ערשטען מאל אין ראדאם!
פרייטאג דעם 29 ד. ח. 8.30 אווענד ווערט געשפילט
די קאמישע פרייליכע אפערעטקע מיט 12 נ. געזאנג
אין 4 אקטען פון פירט
די
פרייליכע קבצנים

פרעמיערע! ענדליך! פרעמיערע!
שבת דעם 30 ד. ח. 8.30 אווענד ווערט געשפילט
דער שלאגער פון אלע פיעסען די לאנג ערווארטעטע
פיעסע אין 3 אקטען פון סיקאל
היינטיגע מיידלעך

זונטאג דעם 31 ד. ח. 8.30 אווענד פון 80 גר. ביז 2.50 ווערט געשפילט נאר 1 מאל די פרייליכע קאמישע אפערעטקע מיט 20 נ. געזאנג.
די רומעניש החתונה
אין 1 און 3 אקט טרעט אויף מיט נייע טענץ דער באלעטמייסטער ה' קליינער.
אכטונג; זונטאג איז די קאסע אפען פון 5 נ. מ.
בילעטען פריהער צו בעקומען ביי ה' צימערמאן.
געשעפט'ס-פיהרער ה' לייכטער.

יעדע ווירט'ין דארף וויסען,
אז די מאשטש צו פאדלאגעס.
„JAŚNIEJ SŁOŃCA“ ניט צו די פאדלאגעס, זאטאנקעס אין לינאלעאום א פיינע און לאנגדויערע-
דע גלאנץ און געבען זיך קען באנוצען זיך מיט בערשטען.
„Jaśniej Słońca“
פערמיגט איילפארב, פארבט ווייסע פאדלאגעס אין פערלויף
פון א שעה אויף די פארבען:
מאהאגאניע און טינקעל ארזשעכאווע
פרובט און איהר וועט זיך איבערצייגען!
פערקויף אין אלע סקלאד-אפטייקשנעס, זייף און פארב געשעפטען.
Fabryka przetworów techno-chemicznych
„MARY“ Warszawa, (Sielce) Zajączkowska 9. Tel. 419-69

שבת דעם 30—טען יאנואר וועט פארקומען אין האנטווערקער-קלוב
א דראמאטישער ליטערארישער אווענט
מיט דעם אנטייל פון דראמאטישען קרייז, עס ווערט געשפילט ווערען דורך
דעם דראמאטור גאטענבערג
דער משוגענער אין שפיטאל פון נאטאן דרענאוו
די נאכט פון זעלבסטמארד. פון נאטאן דרענאוו
גבורי יהודה פון גאלדפאדען
אודי פון מארק טורקאוו
אין קאנצערט טייל הומאר און סאטירע. דער פראגראם אונטער דער רעזשי
פון ה' ליאטע מוזיק טענץ פאנט. פאסט ביז פרימאר-גען. בילעטען צו
ביליגע פרייזען צו בעקומען אין האנטווערקער-קלוב.

צום אפפאר קיין קאנאדע פון ה' אברהם שלום וויינגארט,
ווינשען איהם די פערוואלטונג פון האנדווערקער-קלוב און די קולטור-
קאמיסיע ביים קלוב א גליקליכע רייזע און א גליקליכע צוקונפט. און
דאנק איהם פאר זיין ביז-איצטיגער טעטיגקייט לטובת די ביבליאטעק
ביים קלוב די פערוואלטונג פון האנט.-קלוב
און די קולטור-קאמיסיע ביים קלוב.

דערמיט דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען דאנק אלע בעקאנטע, נאהנטע און פריינד,
וועלכע האבען זיך בעטייליגט אין דער לויה און זענען געקומען אבגעבען דעם לעצטען כבוד
אונזער פערשטארבענעם פאטער
יעקב נארדווינד נ. ע.
וועלכער איז געשטארבען אין עלטער פון 78 יאהר און געבראכט געווארען
צו קבורה מאנטאג י' שבט תרפ"ו.
די אין טרויער פערבליבענע
זוהן, טאכטער, איידעם, שנירען און אייניקלעך.

היינט דעם 29-טען ווערט ערוואַרט דער אורטהייל פון העכסטען טריבונאַל.

היינט דעם 29-טען סטיציען 1926, ווערט ערוואַרט דער אורטהייל פון העכסטען אדמיניסטראַטיווען טריבונאַל איבער דער רבנות-פראגע אין ראַדאם. דער היינטיגער טאג זאל עס זיין דער אויסדערוועהלטער, מיט וועלכען עס בעדאַרף געשלאָסען ווערען א תקופה פון מחלוקות'ען, אוואַנטורעס, און גלייכצייטיג ברויך מיט'ן זעלבען טאג אנגעהויבען ווערען אנ'עפּאָכע פון פרידליכקייט, אויפבויאונג'ס-ארבייט און בענייסטע אינטענסיווע טהעטיגקייט אין דער יודישער קהלה אין ראַדאם.

דער היינטיגער טאָג בעדאַרף עס זיין דער איבערגאַנג'ס-מאָמענט פון האַס און דענערווירונג צו מנוחה און שטילקייט, פון צושטערען און אומוואַרטען צו שאַפען און בויען. דער גורל פון היינטיגען טאָג איז געגליכען צו אַ בריק, וואָס טהיילט פונאַנדער צוויי וועגען, צוויי וועלטען.

אָט אין אַזאַ געשטאַלט מאָהלען מיר זיך אויס דעם היינטיגען טאג, דעם 29 טען פטיציען. אונזער פּשוט'ער שכל קען אַנדערש נישט בעגרייפען, קען שוין אַנדערש נישט פערשטעהן. אונזער אינערליכער גערעכטיגקייט'ס-געפיהל זאָגט אונז אונטער, אז דער ערוואַרטעטער אויסגאנג פון היינטיגען טאָג דאַרף זיין אַ נייע ווענדונג אין'ם, ביז אהער פערפוילטען, פּשוט-פעלטען, לעבען פון דער ראַדאָמער יודישער געזעלשאַפט.

ס'איז אָבער אַ פראַגע, צי עס וועט טאַקי אַזוי זיין. מיר ווייסען נאָך נישט ווי אַזוי דער אורטהייל וועט אויסזעהן און בכלל קענען מיר נאָך נישט וויסען, צי דער בעזיעגטער פון וועלכען ס'איז צד וועט נאָכ'ן אורטהייל אינגאַנצען אַיובקלעגען דאָס געוועהר און רעזיגנירען פון קאַמף.

לויט אונזער איינפאַכען פערשטאַנד ברויך דער היינטיגער טאָג זיין דער לעצטער ענטשיידענער שליאַכט צווישען דער קהלה מיט ה' קעסטענבערג. דער אורטהייל פון טריבונאַל איז בלי ספק אַ מאַסגעבענדער און ווירקענדער כח, וואָס קען פאַלשטענדיג בעהערשען און איילעשען די עלעקטריציטעט פון וועלכען ס'איז צד. אָבער טראָץ דעם אַלעם, ווער קען מבטיח זיין, אז ס'וועלען פערניכטעט ווערען אַלע מחלוקה-פונקען. ווער קען דען וויסען, וואָס פאַר אַ נייע סיטואַציעס עס קענען געשאַפען ווערען. די 12 יאָהר רבנות-קאַמפף האָבען אונז שוין גענוג קלאָר בעוויזען, ווי ווייט גרויס ס'איז דער כח פון מחלוקה און אמביציע.

דער היינטיגער טאָג איז פעהיג אויף סענסאַציעס און סורפּריזען. ביז דער לעצטער רגע ווייסט מען נישט ווער ס'האָט געווינען און ווער ס'האָט פערשפּיעלט. דער אורטהייל פון יעדען פּראָצעס איז פאַראויס נישט בעוואוסט. לאָמיר זיך דעריבער פאָרשטעלען אַלע מעגליכסטע און נישט מעגליכסטע פאַלען. לאָמיר פרובען איבערלעבען אָט אַזאַ מאָמענט: קעסטענבערג האָט געווינען — וואָס וועט דאַמאָלס טוהן די נייע געוועהלטע גמינע? וועט זי בלייבען, אָדער דימיסיאָנירען? וועט זי וועלען אָפיציעל אנערקענען קעסטענבערג'ן אלס רב און מיטאַרבייטען מיט איהם, אָדער זי וועט אָבטרעטען?

אָדער לאָמיר אָננעמען, אַז קעסטענבערג האָט פערשפּיעלט, וואָס וועט דאַמאָלס זיין? וועט ער מיט איין מאָהל וועלען גלויבען, אַז ער האָט פערשפּיעלט? צו וועט ער אין איין מאָמענט דערפיהלען, אַז זיינע 12 יאָהר רבנות זענען נאָר געווען אַ חלום? צי וועט זיך דער דאָזיגער מענש, וואָס האָט זיך ווייניג גערעכענט מיט'ן דעת הקהל, אָנגעגענשטעלענדיג זיך אַ גאַנצע שטאָדט — וועלען רעכנען מיט אַ געריכט'ס אורטהייל איוף אַזוי פיעל, אַז ער זאָל מיט איין מאָהל איינשטימען אינגאַנצען אָבצוטרעטען? צי איז בכלל גלויבליך, אַז דער דאָזיגער קאַמפּ'ס-לוסטיגער מענש זאָל ווידער נישט וועלען פרובען זיינע כחות אויף פערשידענע געביעטען...

ווען מען טראַכט זיך טיעף אַריין אין תוך, פון וועלכען נישט-איז מעגליכסטען פאַל, קומען פערשידענע מחשבות און ספיקות אויפ'ן געדאַנק...

מיר וועלען אָבער נישט צושטערען קיינעמ'ס אילוזיעס און פאַנטאַסטישע ערוואַרטונגען, מיר ווילען צוגלייך גלויבען מיט די אַלע, וואָס זעהען אין היינטיגען טאָג דעם סוף פון אַלע יענע שווארצע טעג, דעם סוף פון אַלע סקאַנדאַלען און אומווירדיגע מעשים, און זעהען אין היינטיגען טאָג דעם אָנהויב פון אַ ניי אויפגעפרישט און איבערגעבויט לעבען. פון דער יודישער קהלה אין ראַדאָם.

ב. צווייג.

■■■

ש. ב. פאַטאַזשניק.

דער געשריי פון די בויער.

(די רעכט אויף אַרבּייט אין ארץ-ישראל)

אין דער פינסטערקייט פון אונזער גלות לעבען, האט אַ פּאַס ליכט זיך א ריינגעריסען און צושפרייט האָט זיך דאס שווארצע ליכט בכל תפוצות הגולה, וואו עס איז נור פאַרהאַן א אידישער ישוב, פון בלאָטיגען וואהלין ביז'ן טראָפּישען אַפריקא און געוועקט, גערופען צום לעבען, צו א אייגען לעבען, אין א אייגענער היים.—

ציוניזם!

פון ווערטער צו מעשים, פון ראַמאַנטיזם צו פּאָליטישער רייפקייט, צו אַ אָרגאַניזירטע פאָלקס בעוועגונג אין בּרייטען וועלט'ס מאַסשטאַב מיט גאר גרויסע פעראַנטוואָרטליכע אויפבּויאונג'ס אויפגאַבען, וועלכע פאָדערען זיך; געוואַלדיגע ענערגיע, אויסדויערונג, פעראַנטוואָרטליכקייט און שטעהען אויף

י. מ. שויכעטזאָהן

אין אפגרונד

(אַ שפּאַנענדע געשיכטע פון היינטיגער צייט).

נאָכ'ן פערהאַנדלען די לעבעדיגע סחורה, האָט מען זיך ברייטליך בעזעצט אין די ווייכע אויסגעבעטענע פאָטעלען. מיסטער פיליפּ האָט זיך אויסגעצויגען ווי גרויס און לאַנג ער איז אין דער סאָפקע און געוויגט זיך, ווי אין אַ האַמאַק. ער האָט אַראָפּגענומען פון דער נעבּין טישעלע אַ גרויסע זילבערנעם פאַרסיגאַר, וואָס האָט געוואויגען שיער נישט אַ האַלבען פוד, אזוי, אַז ער האָט איהם קוים געקענט דערהויבען. פון דאָרט אַרויסגענומען גרויסע גראָבע אַמעריקאַנער ציגאַרען, יעדען פון די אַנוועזענדע אַריינגעשטעקט אַזאַ איינעם און מיט אַ צעשמאַלצענעם, זאַטען געלעכטער'ל צוגעגעבען:

— רויכערט, ליבע קינדערלעך, נאָך אַזאַ שטיקעל אַרבייט קיין עין הרע, מעג מען זיך, באמנות סערגינען אַ ציגאַר צו פעררויכערען! רויכערט רויכערט, איהר האָט נאָך אַזעלכע ציגאַרען געוויס נישט פערזוכט, יאָ די אָדעסער האָבען נאָך געוויס אַזעלכע נישט געראָיכערט—האָט מיסטער פיליפּ געוואָרפען אַנ'אייגעל צו די פון אָדעס געקומענע און איבערהויפּט זיך געערות'ט מיט מענדעלי'ן, וואָס האָט קוים געזודאַנזשעט דאָס ערשטע ביסעל רויך אַרויסצולאָזען:

— נו, מענדעלי אָדעסער, וואָס זאָגט איהר עפּיס צום לאָקש? ערשמעקט גוט, וואָס נישט?

מיסטער פיליפּ איז געלעגען בה-הבה אויסגעצויגען, די לאַנגע פיס האָט ער אונטערגעהאַלטען אויף אַ קיילעכדיג פּיסען-בענקעלע, וואָס האָט געגרייכט פּונקט צו דער הויך פון דעם לאַנגען וויג-שטול; ער האָט געהאַלטען אויפ'ן בויך, וואָס האָט אַרויסגעסטאַרטשעט, ווי אַ גראָבער פוטבאָל-פּיולקע און אזש פערשטעלט די אויגען זיינע, דעם גרויסען זילבערנעם פּאָרט-ציגאַר, זיך געשפּילט מיט איהם, ווי מיט א קליין קינד, און געהאַלטען אַלץ אין איין רעדען:

— ווייסט איהר, מענדעלי, פון וואַנען די דאָזיגע פּושקע מיט די ציגאַרען שטאַמען? איהר מיינט אפשר, אז איך האָב עס געקויפט? אַה, ניין,

דער וואך!

שווער, זעהר שווער, איז צובויען א היים, אויסצובויען א חרוב לאנד, נאך שווערער איז אבער אויפצובויען א לאנד דורך צוזייטע און צושפּרייטע קינדער איבער דער גאנצער וועלט. צו דעם פאדערט זיך שוין קרבנות!

און די קרבנות זענען געגעבען געוואָרען!

אויפן רוף זענען זיי געקומען, די אויסדערוועהלטע פון פאלק ישראל, באלעבאטישע קינדער, פערשטאנען די אויפגאבע פון דער אידישער יוגענד אין איצטיגען מאמענט, ארויסגעריסען זיך פון די עלטערען׳ס הויז, האלב ברוגז און געגאנגען קיין ארץ, מיט שוואכע פלייצעס הויבען בעטאנענע ציגעל, איבערוואנדערען וויסטע מיט מאלאריע פערפעסטעטע מקומות אין בליהענדע אידישע ישובים, און דאס אלץ, איז געטוהן געווארען מיט מסירת נפש און קדושה אונטער דער לאזונג; „מיר בויען א היים"!

דארף מען דען שילדערען און דערצעהלען, ווי אזוי עס לעבט און ארבייט דער חלוץ אין א"י.?

יעדער יוד, וואס איז נור נאציאנאל, ווייסט, אויב ער ווייסט נישט, פיהלט ער, אז שווער איז דאס לעבען פון ארץ-ישראל דיגען ארבייטער, וואס ארבייט, בכדי צו לעבען און בכדי אויפצולעבען דאס ל א נ ד און פ א ל ק.—

„עס רינט דער שווייס, עס טריעפט דאס בלוט, ווייך צו מאכען דעם וויסטען באדען" ("וניגף הזיע ומטפטף הדם לרכך עד דק את עפרות השממה"— ז. שניאור)

אזוי זעהט עס אויס!

און אזוי מוזען מיר בויען!

* * *

„אין לך דבר העומד בפני הרצון", ווילען, איז געקרוינט איבער אלעס אין דער וועלט, און נאך דערצו, ווילען מיט מסירת נפש! איז טאקי אין משך פון עטליכע יאהר אויסגעבויט געווארען א אידישע שטאדט, א גרויסע שטאדט. און צוגעצויגען האט זי צו זיך אלע אנגעקומענע עולים, וועלכע האבען זיך מעהרסטענטייל איינגעארדענט. שטענדיג, האט מען מורא געהאט,—וואס וועט זיין, אז די בוי בעוועגונג, וועט זיך אבשטעלען? דאן בלייבען דאך עטליכע טויזענד אידישע ארבייטער אהן מיטלען צום לעבען! די דאזיגע פראגע, האט געענגבערט אין מח, נור מען האט מורא געהאט צו טראכטען וועגען דעם, וועגען א קריזיס, און דער קריזיס איז געקומען. נישט קיין נייעס, געווען שוין קריזיסען אין א"י. צו וואס זאלען מיר אבער רעדען וועגען דער פערגאנגענהייט?

אין א"י הערשט א ארבייטסלאזיגקייט, עס איז א קריזיס. טראכטען מיר דען וועגען די פאלגען? א ידיעה׳לע אין די צייטונגען, „אז זיין מאיעסטעט דער „הויך-קאמיסאר", קלערט וועגען אבשטעלען די עליה" בלייבען מיר דאך שטעהן אויף א טויטען פונקט...

* * *

נישט ווייט פון תל אביב, געפונען זיך אידישע קאלאניעס, ארבייטען דארט אראבער. צווישען זיי „פתח תקוה" האבען די אידישע חלוצים, אבגעראטעוועט די קאלאניע פון א פאגראם, פון א פאלשטענדיגען חורבן, געקעמפט מיט א מחנה פון עטליכע טויזענד אראבער, וואס האבען געוואלט א תל מאכען פון דעם אידישען האב און גוטס און דערפאר, אז עס קומט צו ארבייט, ארבייטען אראבער, אקערען דעם באדען — אראבער „ראשון לציון„ „כרמל ווין" זעהר אונז בעקאנט, אנ׳אראביש שטעדטעל און אזוי אויך רחובות און אלע אנדערע פריוואטע קאלאניעס.

אידישע קאלאניעס און אראבישע ארבייטער? ס׳קלינגט ווי א פאראדאקס! עס איז אבער א ביטערער אמת.

אין א שטילען „יש לי הכבוד" טאן, גיט דער „היינט" קארעספאנדענט אנצוהערען, אז עס וואלט נישט געווען קיין עולה, ווען די דאזיגע קאלאניעס נעמען צו א 2 טויזענד אידישע ארבייטער פון תל-אביב און אזוי ארום לינדערען דעם קריזיס.

הערט! הלואי זאל איך נישט זיין קיין בייזער נביא, ווען איך וועל זאגען, אז אזא האנדלונג קאן אנפיעלען די הערצער פון דעם גאנצען איד. אוואנגארד אין א"י. מיט פערביטערונג און יענעם יאוש-געפיהל, וואס קאן מיט קיין שום דיאגנאזעס נישט פערהיילט ווערען.

וואס גיט דען מוט די בויער פון א"י איבערצוקומען אלע ליידען? זועלכער כח האלט זיי אויף? אויב נישט דער בעוואוסטזיין, אז זיי זענען די אייניקלעך פון די חשמונאים, אויב נישט די קרישטאל ריינע אידעע, אויפצובויען א פריי אידיש ארץ-ישראל פאר׳ן גאנצען אידישען פאלק.

און די „פריצים" פון די קאלאניעס, פון די אראבישע קאלאניעס (איך דריק מיך אויס „אראבישע", ווייל וואס וועט זיין, אז די אראבישע ארבייטער אין די יודישע קאלאניעס וועלען אין דער צוקונפט בעקומען, לויט׳ן געזעץ, שטים-רעכט צו א שטאדט-ראט אין פתח-תקוה אדער רחובות?) זיי געהען אויך אריין אין כלל ישראל און אויך פאר זיי, די בעלי הבתים פון פרעמדע ארבייטער איז זיך דער א"י-דיגער ארבייטער מוסר נפש! גלות אין ארץ-ישראל!

און אין גלות ביי אייגענע אידען!

פערשטענדליך וועט זיך ארויסריקען א „קעמפער" וואס קלערט אריין „צי ווגרט מען אין א"י א ציוניסט אדער נישט"? און מיט ברוגז׳דיגען שמייכעל אויף די ליפען א זעץ ארויס טהון: „אבשאפען דעם אראבער? שאוויניזם!—נו, זאל ער מיר מוחל זיין פאר זיין שמאל קעפעלדיגקייט און מיר ענטפערען:— וואס וואלט למשל געזאגט דער פוילישער, אדער א אנדערער פראלעטאריאט ווען א גרויסע פוילישע אונטערנעמונג, וואס ווערט געשטיצט דורך דער עפענטליכקייט („כרמל" ווין!) וויל דוקא צונעמען אידישע ארבייטער. בלויז נור זיי און נישט קיין פוילישע?

איך וואונש נישט קיינעם מיט דעם געפרובט צו ווערען.

* * *

בא היוכ! גענוג שוין! אנ׳ענדע צום שפיעל! דער גאנצער ישוב בכלל און ארבייטענדער ישוב בפרט דארף ווי א קראטער ארויסזעצען זיין פראטעסט געשריי און, געהערט זאל דאס געשריי ווערען אויף דער גאנצער וועלט „אז דער אידישער ארבייטענדער ישוב אין א"י פאדערט ביי זיינע ברודער דאס רעכט אויף ארבייט!"

אויב פראטעסטען וועלען נישט העלפען דאן זאל דער ישוב אננעמען די שטרענגסטע מיטלען, וואס זאלען נויטען די קאלאניסטען צוצונעהמען חאטש

מיסטער פיליפ איז נישט קיין יאלד, ס׳פעהלען נישט גאט צו דאנקען קיין פרייערס,—האט ער געלאכט און גערעדט, וועלענדיג מענדעלי׳ן בעוויזען זיין בריה׳שקייט, כדי איהם צו ציהען צו זיך וואס שטארקער.

מענדעלי׳ן האט אזש געשווינדעלט פאר די אויגען. ער האט פערשטאנען, אז מיסטער פיליפ געהט דערצעהלען גאר אנ׳אינטערעסאנטע געשיכטע פון אזעלכע אינדיאנער, וואס ער האט דא ערשט נישט לאנג געזעהען. און זייענדיג נאך אונטער׳ן ענטציקענדען איינדרוק פון זייער אויסטערלישער רייכקייט, האט ער זיך נישט געקענט איינהאלטען, נאר איבערגעריסען אנ׳אונגעדולדיגער פיליפ׳ן אין מיטען די רייד, אויסמורמלענדיג מיט אנ׳איי בעראשטען חניפה טאן:

— יא, געוויס, מיסטער פיליפ איז נישט קיין יאלד, מן הסתם פון אזעלכע יעקצוואטע אינדיאנער...

מענדעלי האט געוואלט ווייטער רעדען אין טרעפען, נאר דא האט איהם מיסטער פיליפ איבערגעהאקט. איז ער געבליבען זיצען מיט אנ׳אפען מויל און פיליפ האט זיך ווייטער לאנגזאם דערצעהלט, נישט וועלענדיג אויסשעפען מיט איין מאל די שפאנונג פון זיין געשיכטע, כדי די אדעסער געוואלדיג צו פעראינטערעסירען; ער האט דעריבער, אז ס׳זאל אויסקומען וואס לענגערען אנציהענדער זיין ספור המעשה ביי יעדען ארויסגערעדטען זאץ אין מיטען געפיפשעט מיט דעם אמעריקאנער גראבען ציגאר, וואס האט זיך אלץ נאך געוויכערט ביים סאמען שפיץ.

פיליפ האט זיך נישט געאיילט, שווער געארבייט ביי יעדען ציה, ווי ער וואלט פון דארט געוואלט ארויסשלעפען א שעהנעם געדאנק, אדער א קנאל-עפעקט צו זיין ערצעהלונג. ביי יעדען קוועטש, פונ׳ם ציגאר האבען זיינע גראבע ליפען א שמאטשקע געטון, ווי ער וואלט פון דארט עפיס אויסגעזויגען. פלוצלנג האט ער אפגעהאקט פון רויכערען און ראפטום א רעד ארויסגעטון מיט אזא אימפעט, ווי ער וואלט געפאקט אט דעם געזוכטען געדאנק אין ער האט אנגעהויבען אויפסניי:

אלזא, הערט אדעסער, אט די דאזיגע גראבע זילבערנע פודלע, וואס איהר זעהט דא. איז גאר א גרויסער אנטיק; ערשטענס איז עס ווערט אין די אלפים אריין, וואס רעד איך אלפים, עס האט קיין שאץ נישט. איהר זעהט די איינגעפאסטע דימאנטען? גיט נאר א קוק! פיליפ האט אויפגעהויבען די פודלע איבער זיין קאפ, ווי א שווערע משא, קוים אונטערגעהאלטען מיט ביידע הענד, וואס האבען פאר שווערקייט אזש געציטערט, און אלעמען ווייזענדיג, ווייטער גערעדט:

(פ א ר ט ז ע צ ו נ ג ק ו מ ט).

נאָך די וואהלען פון קרעדיט-קאָאָפּעראַטיוו פאַר האַנדעל און מלאכה

(פּלאָץ 3 מאי).

(די אַלטע תקיפים אין דער נייער אויפלאַגע).

די קרייזען, וועלכע גרופּירען זיך אַרום דעם דע־מאַנטען קרעדיט קאָאָפּעראַטיוו. אין שטעהען שטאָהל און אייזען פאר דער אַלטער אָרדנונג אין דעם קאָאָפּעראַטיוו. האָבען אָפּגעהאַלטען אַ נצחון. ס'איז געקליבען געוואָרען רעפּרעזענטאַנטען אַנשטאָט (ווי די אָפּאָזיציע האָט פערלאַנגט) מ'זאָל אָבלייגען די אַלגעמיינע פערזאַמלונג. בכדי די אַלטע פערוואַלטונג זאָל צוגרייטען א נייעם סטאַטוט, ווי ביי לייטען, מיט שטימרעכט פאַר אַלע מיטגלידער, דירעקט צו וועהלען אַ פערוואַלטונג, וועלכער זייענדיג אָפּהענגיג פון דעם שטים פון יעדען מיטגליד, זאָל זיך פיהלען פעראַנטוואָרטליך פאַר יעדען מיטגליד, און ממילא מוזען ענדערען, צום גוטען דעם גאַנצען סיסטעם ווי אויך די בעהאַנדלונג צו זיי..

אָבער ווי אַזוי איז דאָס געשעהן?

די אָפּאָזיציע האָט געדינערט, אַרויסשטעלענדיג די גערעכטעסטע פּאָסטולאַטעי, ווי: צופּאַסען זיך צו די מאָדערנע סטאַטוטען מיט דירעקטע וואַהלען, גלייך ברודערליך בעהאַנדלען אַלע מיטגלידער, נישט פּאָוואָריזירען און בעפאָרצוגען געוויסע קרייזען ביים פערטיילען קרעדיט, ווי אויך העפליכע און עטישע בעהאַנדלונג פון גאַנצען פּערסאָנאַל. אויך דער דעלעגאַט פון יידישען רעוויזיאָנ'ס-פערבאַנד, וועלכער האָט בייגעוואוינט די אַלגעמיינע פערזאַמלונג, האָט געהאַלטען אַ גייסטרייכען רעפעראַט, בעצוגליך די אויפגאַבען פון קאָאָפּעראַטיווען בכלל, אַנווייזענדיג אויף דעם מקור און די נשמה פון קאָאָפּעראַטיווער-אידעע: גלייכע דעה פאַר אַלע מיטגלידער, בכדי ס'זאָל זיך נישט קענען שאַפען די פּערזעפּוש'דיגע אַטמאָספערע פון שטאָלצען געבער, מיט דעם הכנעה'דיגען נעמער. גלייכצייטיג האָט דער דעלעגאַט אָנגעמערקט, אַז דער סטאַטוט מיט וועלכען אונזער קרעדיט-קאָאָפּעראַטיוו בענוצט זיך, איז נישט צוועק-מעסיג צו די אויבען-דערמאָנטע גערעכטע אויפגאַבען און האָט זיך שוין אַזוי איבערגעלעבט, אַז אין דער גאַנצער פּוילישער רעפּובליק, אין וועלכער ס'געפינט זיך איבער 12000 קאָאָפּעראַטיוועז פון פערשידענע פעלקער, צווישען וועלכע ס'געפינט זיך אויך 400 יודישע, געפינט זיך נאָך גאַנצע 3 אַזעלכע סטאַטוטען, אַ איבערבלייבעניש פון צאַרישען דעספּאָט'שען רעזשים און איבערדעם האָט דער רעוויזיאָנ'ס - פערבאַנד שוין שריפטליך אויפגעפאָדערט אונזער ראַדאָמער קרעדיט-קאָאָפּעראַטיוו צו ענדערן דעם אַלטען פערשימעלטען סטאַטוט אויף א נייעם, ענטשפּרעכענדען, דעמאָקראַטישען. און אַז דער רעוויזיאָנ'ס פערבאַנד איז אָבער ליידער געבליבען נישט געהאָרכט!

דאַכט זיך, נאָך אַזאַ דרשה מצד דעם דעלעגאַט פון רעוויזיאָנ'ס-פערבאַנד, איז געוואָרען בולט די שטימונג פון דער פערזאַמלונג לטובת דער אָפּאָזיציע, און פערשידענע אויסרופען געגען דעם אַלטען רעזשים האָט זיך געלאָזט הערען איבעראַל. האָט דאָך די אַלטע פערוואַלטונג, וועלכע האָט זיך עקשנות'דיג געקלאַמערט ביי דער אַלטער פערשימעלטער אָרדנונג, געבראָכען געוועלטיג צוזאַמענבערעכען, און דאָך האָט זי געזיגט. אַלעס איז געבליבען ווי געוועזען און מ'האָט געקליבען רעפּרעזענטאַנטען.

ווי אַזוי האָט דאָס געקענט געשעהן?

די פערוואַלטונג, וועלכע האָט זיך אין דעם שטורם געגעבען אַ כּריסעל, האָט אָבער דאָך דעם קאָפּ נישט פערלוירען און זיך געלאָזט אויף פערשידענע וועגען. זי האָט איבערגעלאָזט איהרע רעדנער אויף גאָר צום סוף, בכדי נישט צוגעבען דער אָפּאָזיציע די מעגליכקייט אָפּצוענטפערען ווי געהעריג אויף זייערע נישט גערעכטע טענות: אַז מ'קאָן נישט איבערלאָזען אַ אינסטיטוציע אין אַ נישט יורידישען צושטאַנד, אַזוי צו זאָגען אָהן אַ מושל, „ע"כ איבער דעם גיב מיר מיטגליד א ביסעל א קלויב רעפּרעזענטאַנטען און שפּעטער וועסטו שוין מאַכען וואָס דו וועסט וועלען".

קענענדיג די פּסיכאָלאָגיע פון די ברייטע שיכטען, פון די מיטגלידער, וועלכע געהערען צום מין „אָח, מיין דאגה" ווי אויך די איינינגע, וועלכע האָבען געפיהרט די אָפּאָזיציע, אַז זיי זענען מנוחה'דיגע מענשען מיט געוויסע דעמאָקראַטישע איבערצייגונגען, אָבער אָהן רעוואָלוציאָנערען טעמפּעראַמענט, וועלכע ס'וועט געוויס נישט גליסטען, נאָך א מאָהל איבער'חזר'ן זיי אַ גאַנצע וואָהל קאַמפּאַניע, וואָס איז, אגב, אויך פערבינדען מיט געלד

אַביסעל אידישע אַרבייטער, בכדי אַזוי אַרום צו לינדערען דעם קריזיס און נישט צו מאַכען אַ וועג פאַר אַ קאַטאַסטראָפע.—

די גאַנצע אידיש-נאַציאָנאַלע וועלט'ס פּרעסע דאַרף וועגען דעם ענין נעהמען דאָס וואָרט און איינמאָהל פאַר אַלע מאָהל אַסוף מאַכען צו אַזאַ בעציהונג און האַנדלונג בנוגע די בויער פון לאַנד און אַוואַנגאַרד פון פאָלק.

עס מוז אַנדערש ווערען!

ווייל אַנדערש מאָר נישט זיין!

י. ד. שטריימאַן.

אַ שחט-הויז געשיכטע.

אַז ראובן יולאָס האָט דערפיהלט, אַז ער האָט פאַרקאַכט א קאַשע מיט א סך א שטאַרקערען געגנער, ווי ער אַליין איז.—אַזאַ קאַשע פאַרקאָכן אַמאָל אַרעסטאַנטען אין טורמע, אַמאָל צעבאַנטעוועט מיליטער,—האָט ער פרייטאָג ביי-טאָג ווי א חלף אויסגעשאַרפט זיך דאָס שינד-מעסער ביים טאַצעק, און זיך געגרייט אָבצורעכנען מיט זיין געגנער: ראובן איז ווייס נישט פון די מענטשען, אַז ער זאָל אָנהייבען א זאַך און זי נישט אויספיהרען.

שבת פאַר נאַכט, אַזוי ווי עס האָט זיך נאָר באַוויזען דער ערשטער שטערן אין הימעל, האָט ראובן שוין געהאַט אַראָב געטריבען זיינע א פּאָהר אָקסען אין שאַכט-הויז אַריין, איבערגעבענדיג זיי אין די הענד אַריין פון די אַרבייטער.

אין שאַכט-הויז איז נאָך שטיל געוועזען, די הינד זענען ברייט געלעגען צעליינט אונטער דער ווייס געקאַלעכטער וואַנד פון שאַכט-הויז א קעגען דער זון-אונטערגאַנג, און געפּראַזשעט זיך. אויב א הינט האָט אויך א מזל פון א מענטשען, מעג מען עס דרייסט צורעכנען די הינט פון שאַכט-הויז, ווייל ווי די גבירישע הינט, האָבען זיי איבערגענוג אָפּפאָל, פלייש מיט בלוט פון די אָרימע בהמות. ביסלעכווייז איז אָנגעהויבען אָנצוקומען די רויהע און געזונטע „חברה" ווער מיט א קיה, ווער אָהן א קיה, ווער מיט א קאַלב, ווער מיט א ביסעל שעפּסען,—מעג מען שוין פאַרויכערען א פּאַפּיראָס? האָט אהרן קישקע איבערגעפרעגט שמואל משה'ן רויבער, און אַזוי ווי דער ערשטער פּאַפּיראָס האָט זיך אָנגעצינדען ביי אייזעק מאָקעווער אין מויל, האָט זיך אָנגעהויבען איין אמת'ער געציעג, ווער איז געלאָפען אויפן בוידעם זוכענדיג א פּאָר נאַרעס, ווער א קרעמפּעל האָלץ.

דערביי האָט יאָסעלע הויקער נישט פאַרגעסען אונטערצושלאָגען ביים פידעל'ן א פּיס, יענער איז פון די בוידעם שטיגען אויף דריי פיס אַראָפּ מיט אַ קוויטש. און הברה האָט געהאַלטען זיך ביי די זייטען פון געלעכטער.

די פאַרעלטערטע סטריזינע, מיט'ן פּנים פון א מאַנספּערשוין, איז אַרויס פון שטוב מיט אַ געוואַלד, אַז מען האָט איהר ליבען הינד צעקיילט, האָט זי דאָס יונגוואַרג אַריין גענומען אין ראָד, און געציפּט און געריסען פון איהר שטיקער, אַז זי איז קוים מיט'ן לעבען צוריק אין שטוב אַריין אַנטלאָפען.

נאָר ראובן האָט אַרום געשפּרייזט ווי מיט אָקסען-טריט, אַהין און צוריק איבער'ן הויף און דערביי פון גאָר נישט בעטראַכט, ווי ער טראַכט קיינמאָל נישט אין דער צייט, אַז אין א קאַרגע האַלבע שעה אַרום, וואַרפט ער אַליין אַנידער דעם גרעסטען אָקס, אָהן דער מינדסטער מיטהילף פון קיינעם, און האַלט איינער אַליין פון שטאַרקסטען ביק דעם קאָפּ צו דער

קאָסטען, און צייט פערשווענדונג. האָבען זיי געוויסט פאראויס, אַז אַלץ וועט שוין דאמאלס בלייבען ביים אַלטען און מ'וועט ווייטער רייטען אויף דער קהלה'לישער קלאַטשע.

דאס איז אָבער נאָך נישט אַלעס, מ'מוז נאָך אַרויסווייזען די אַמאליגע תקיפ'שע פיזיאָנאָמיע פערשלייערט אין אַ מאָדערנע מאַסקע, און סאָקע אָפּלערנען די איינציגע, מעהרסט פאַר זיי געפעהרליכסטע, פון דער אָפּאָזיציע. צושיקט מען פאָסט-קאַרטען, מיט אויפפאָדערונג, צו שטעלען זיך פאַר די פערוואַלטונג פון די קאָאָפּעראַטיוו. און מ'וואַרפט זיי פאַר נישט געשטויגענע און נישט געפלויגענע בלבולים, אָדער גלאַט נישט געלונגענע אויסדרוקען, און כמשפּעט זיך צו די גלאַטע ווענד, בכדי זיי, די אָפּאָזיציאָנערען זאָלען מוזען בהכנעה זיך ענטשולדיגען אונטער אַ דרוק, ווען נישט קומען קאָנסעקווענצען.

ליבע הארציגע תקיפים! מיר מיינען נישט אייך נאָר די וואנד. מיר זענען נישט אַזוי קליינמענדעלדיג און האָבען גאר נישט צו טוהן מיט אינדיווידועלעס מיר האָבען געקעמפט פאר אַ סיסטעם, פאר א פּראָגראַם פון אַ געזעלשאַפטליכע אינסטיטוציע. אַ פּראָגראַם פון אַ קרעדיט קאָאָפּעראַטיוו. פאַר האנדעל און מלאכה, וועלכער איז געווען געדריקט אין די צייטונג „ראַדאָמער קעלצער לעבען" № 2 און אין דער ליניע האָבען מיר פארגעוואָרפען חטאים מיט עולות דער ראַדאמער קרעדיט קאָאָפּעראַטיוו, וועלכער איז איינער פון 3 אין פוילען צווישען איבער 12000, אָבער אַנשטאַט צו ענטפערען אויף אונגעווייטאגטע אנפראגען, ווי אויך אַנשטאַט צו-ענדערן דעם אַלטען צאַרישען סטאַטוט, האט איהר זיך היסטעריש צעבייזערט, און אַנגעגריפען אינדיווידועל אומשולדיגע מענשען, פאר זייער זיך שטעלען, בנוגע צו דעם ענין קרעדיט קאָאָפּעראַציע, אויף אַ פּלאַטפאָרם, וועלכער איז אַנערקענט דורך דער גאַנצער צוויליזירטע וועלט, איבער דעם ענדיג איך מיין שרייבען מיט אַ אויפרוף: לאָזט אָפּעט, ווארום ס'רופט אַ רויס אַ בייגעשמאַק!

פ. גינזבורג.

◆◆◆◆◆◆

אידישער באנדיט שמד'ט זיך צוליב א קריסטלי-כער ארעסטאנטקע

ער בלייבט אָבער אויף אייביג אין תפיסה.

אין קאָוונע האָט זיך פערענדיגט אַ ריזיגער פּראָצעס.

פאַר'ן געריכט זענען געשטאַנען קרוב הונדערט באַנדיטען, וועלכע האָבען אויף זייער געוויסען צעהנדליגער אומשולדיגע נפשות. אַ טייל פון זיי זענען שוין לאַנג פערמשפּט געוואָרען צו לאַנגיעהריגער אָדער אייביגער קאַטאָרגע און אפילו צום טוידט.

דאָס מאָל האָט מען זיי געמשפּט צוליב אַ נייעם פערברעך. זיצענדיג אין דער קאָוונער תפיסה, האָבען זיי זיך צובונטעוועט, זיך געוואָרפען אויף זייערע וועכטערס, אַ טייל דערהרגעט און אַרויסגעלאָפען אויף דער פריי. די ליטווישע רעגירונג האָט אַרויסגעשיקט קעגען זיי גאַנצע מחנות בעוואָפענטע סאָלדאַטען און פּאָליציאַנטען.

צענדליגער זענען דערהרגעט געוואָרען אין קאַמף מיט די סאָלדאַטען און פּאָליציי, עטליכע האָבען זיך אַליין גענומען דאָס לעבען איידער אַריינצופאַלען צו דעם שונא אין האַנד. און גאָר אַ קליינעם רעשט האָט מען געקענט פון דאָסניי צוגויפנעמען, אָפּפיהרען צוריק אין טורמע און לסוף זיי שטעלען פאַר'ן געריכט.

צווישען די בעשולדיגטע אין בלוטיגען אויפשטאַנד געפונען זיך אַויך די עטליכע יודישע אַרעסטאַנטען. איין יונגערמאַן ווערט בעזונדערס שטאַרק געהאַלטען אין חשד, ווייל אין האַלז פון אַ דערשטאָכענעם טורמע-וועכטער האָט מען געפונען אַ נייעם מעסער, וועלכען ער האָט אַליין דערקענט, אַז דאָס איז זיינער.

דער יוד, — גאַרבער הייסט ער, — זאָגט אָבער, אַז דעם מעסער האָבען זיינע קרובים נאָך פערגאַנגענעם פּסח אַריינגעשמוגעלט אין טורמע צוזאַמען מיט וויין און מיט מצה און מיט קניינדלען און מיט אַנ'אויסגעקאָכטע הינדעל, כדי ער זאָל נישט נוצען קיין המצ'דיגען מעסער...

באַזונדערס אינטערעסאַנט איז די דערקלערונג פון יונגען אידישען פאַרברעכער לעווין. ער איז אַלט ניין און צוואַנציג יאָהר. געבוירען געוואָרען אין ווילנע ביי גאַנץ רייכע און אַנשטענדיגע עלטערען. ענדיגענדיג די בערלינער מיטעל-שולע, איז ער אַנגעקומען אין לייפּציגער אוניווערזיטעט.

נאָר דאָ האָט זיך אָנגעהויבען די וועלט-מלחמה. פאר די רוסישע סטודענטען אין דייטשלאַנד האט זיך אָנגעהויבען אַ פינסטערע צייט פון הונגער און וואַנלעניש. מ'האט אַלעמען אַרויסגעטריבען פון די שטעט און פאַרשיקט און די באַריהמטע דייטשע קאָנצענטראַציע-לאַגער'ס פאַר געפאַנגענע.

דער איינציגער מיטעל, זיך אַרויסצוראַטעווען פון אַזאַ גיהנום, איז געווען אַריינצוטרעטען אַלס פריוויליגער אין דער דייטשע אַרמיי... צוערשט האָט מען איהם אַוועקגעשיקט מלחמה האַלטען אויפ'ן פראַנצויזישען פראָנט. דערנאָך האָבען די דייטשען איהם אַריבערטראַנספּאָרטירט אויפ'ן רוסישען פראָנט, און ווען די דייטשען האָבען איינגענומען ווילנע, איז לעווין געווען שוין כמעט אַ גאַנצער אָפיצער און האָט נעקאָמאַנדעוועט מיט אַ מיליטערישער אָפּטיילונג מיט וועלכער ער האָט געהאַלטען פאַרכאַפּען זיין אייגענע געבור'ס-שטאָט

אין משך פון דער מלחמה איז זיין פאָטער זייער אָרים געוואָרען. האָט ער זיך פאַרדונגען פאר אַ שאָפער פון אַ אויטאָמאָביל. דערווייל זענען געקומען די פּאָליאַקען און פאַרנומען ווילנע און לעווין איז אַנטלאָפען קיין קאָוונע. דאָ האָט ער נישט געקענט געפינען וואָס צו טוהן.

שחיטה.

— ראובן דו ווייסט וואָס מאיר זעלנער האָט געזאָגט, אַז ער מוז דיר די זייטען אינטערשלאָגען, ער מוז דיך נאָך היינט אויס וואוילער יונג מאַכען, האָט עם מאיר וואָלף שיינעק געזאָגט.

ראובן האָט מיט קיין איין וואָרט נישט געענטפערט, קיין איין קנייטש אין פנים האָט זיך ביי איהם נישט אַ בעוועג געגעבען. ער האָט נאָר שטיל אַ־יין געלאַכט אין זיך און ווידער אָנגעהויבען צו שפּרייזען איבער'ן לאַנגען שטיינערנעם הויף.

— יודעל, דו ווייסט, אַז היינט וועט מצוה זיין אַ קלאַפּ אין שאכט-הויז, מאיר וועט דאכט זיך צעקיילען ראובנ'ען ווי אַ חזיר.—

און מיר דאכט זיך גאָר פערקעהרט, אַז ראובן וועט מאירן אַנידערלייגען אַז ער וועט „תחית המתים" נישט קענען אויפשטעהן, קוק נאָר אָן דאָס שטיקעל יונג. האָט איהם בערעלע מאַרטעק געענטפערט, — ער קאָן דאָך אייזען ברעכען.

— מאיר איז דאָך איין גרויסער שלעגער.

— איז וואָס.

דער שטימער לייבעלע איז געקומען אַנגעלאָפען און אויסגעשריגען—דער דאָקטער דייט, דער דאָקטער דייט שוין. מען דאַרף שוין צו דעבען דער פאָליציאַנט אונטער צו שרייבען די שווידעסטווים, מאניע פאָליציאַנטשע שרייבט מיר דעם ערשטען די שווידעסטווי אונטער אויפ'ן טליינעם ביטל!—

אַלע האָבען געלאַכט, וואַרטענדיג און שמייסענדיג איהם אין אַלע זייטען, דער געדראַנג און דאָס שטיפעניש אין געוואָרען אין לשער, יעדער איינער האָט געוואָלט זיין דער ערשטער אונטער געשריבען צו ווערן, ווייל יעדער איינער האָט געוואָלט אַ מעהר באַקוועמער אָרט (אין שאכט-הויז) זיך אויסצוקלויבען די בהמה א נידער צו לייגען, (פאַר איין באַקוועמער אָרט אין שאכט הויז, אָדער פאַר אַליגע וואָלט איין קצב דעם צווייטען וואָס געטוהן.)

מאיר זעלנער איז אין קוראַזש אָנגעקומען, און נישט פרעגענדיג גאר נישט איז ער צוגעטרעטען גלייך צו ראובנ'ען און איהם דערלאַנגט אַ פּאַטש.

ראובן האָט מאַשינאַל אַ ציה אַרויס געגעבען פון דער כאַלעווע דאָס מעסער, און מיט'ן גאַנצען אימפּעט עס אַריין געשטעקט מאיר'ן אין בויך אַריין, אַרבייטענדיג דערמיט אויף רעכטס און לינק'ס, ווי ער וואָלט געאַרבייט ביי דער בהמה אין בויך, ווען זי ליגט שוין אַ טויטע.

מאיר האָט מיט דער לינקער האַנד אָנגעכאַפּט זיך פאַרן בויך און נישט געלאָזען די ק י ש ק ע ס פון בויך אַרויס פאַלען. און מיט דער רעכטער האַנד האָט ער נאָך מיט אַ קרעמפּעל האַלץ ראובנ'ען דערלאַנגט איבערן קאָפּ.

ראובן איז נישט אַנטלאָפען, ער איז שטיין געבליבען אויף איין אָרט. ווי אַנ'איינגעשפּאַרטער ביק. ווי איין אַריינגעזעצטער אין דער ערד טעלעגראַפישער סלופּ. און געקוקט אהן שום באַדויער, ווי מאיר זעלנער גוססט און פאַרגייט אין זיין אייגען בלוט, וואָס האָט געהאַט די קאָליר פון אַ בונד צעפלאַקערטע רויזען וואָלטען געפלאַמט אַ קעגען אונטערגאַנג.

ראדאָם.

צו יענער צייט האט שוין אין ליטע געשוויבעלט און געגריבעלט פון באנדיטען און רוצחים. און לעווין האט זיך אויך גענומען צו אט דער געפערליכער מלאכה. צוערשט איז ער געווען זייער פארזיכטיג און פלעגט נאר „ארבייטען" אין די פינסטערע נעכט אין די הינטערשטע געסלעך. אין יאהר 1919, איז ער אבער בעפאלען א יוד אין רעכטען מיטעלפונקט פון קאוונע. דערביי איז געפאלען א קרבן דער בעל-הבית פון דער וואוינונג, וועלכער האט געוואלט ארויסווייזען א ווידערשטאנד און רופען די פאליציי. דאס מאל איז אבער לעווין שוין מיאוס אריינגעפאלען.

מ'האט איהם געכאפט, געמשפט דורכ'ן מיליטער-געריכט און פערמשפט צו צוועלף יאהר טורמע.

זיבען יאהר פון זיין הארבער שטראף איז ער שוין אפגעקומען. צו דער טורמע איז איז ער שוין פאר דער צייט צוגעוואויגט געווארען...

אויף א שפאציר און טורמע-הויף האט ער איינמאל דערזעהען א יונגע ארעסטאנטקע, א קריסטין, זייער א שיינע און פרייליכע, און זיך אין איהר פערליבט. ביי דער צווייטער און דריטער בעגעגעניש האט ער מיט איהר זיך נעהנטער בעקענט, און די ליבע איז נאך שטארקער געווארען. פון דער צווייטער זייט איז ער, לעווין, אויך שטארק געפעלען געווארען דער שיקסע און אין א שיינעם פריהמארגען האבען זיי ביידע אפגערעדט צווישען זיך טאקי אין טורמע חתונה צו האבען...

אויף אט דעם וועג צום גליק, צווישען לעווינען און זיין געליבטער ארעסטאנטקע — איהר האט מען אריינגעזעצט פאר דערשטיקען איהר אייגען אומגעזעצליך קינד, וואס זי האט געבוירען — איז געלעגען ווי א שטיין די רעליגיע. ער איז א יוד, זי א גויע, וועלכער גלח וועט עס דערלויבען זיי חתונה צו האבען? האט לעווין בעשלאסען צו שמדן זיך. ער האט דעריבער דורכ'ן טורמע שעף געבעטען, מ'זאל צו איהם ברענגען דעם קאטוילישען טורמע-גלח און יענער האט איהם טאקי אריינגעפיהרט אינ'ם קאטוילישען טורמע-קלויסטער. מיט גרויס פאראד און ביי גלאקען-קלאנג, האט ער דעם אידישען באנדיט אריינגעבראכט אונטער'ן שוץ פון קאטוילישען גלויבען.

לעווין האט א גליקליכער געשריבען די געהעריגע בקשה, אז מ'זאל איהם דערלויבען צו געהן אונטער דער חופה צוזאמען מיט דער נייעצן-יעהריגער וואנדען, זיין געליבטע, די קינדער מערדערין...

האט זיך אבער די העכערע טורמע-מאכט פער'עקשנט און איהם די דערלויבעניש נישט געוואלט געבען.

און דא איז איהם נאך גאנצע פינף יאהר געבליבען צו זיצען אינטערען שלאס! וואנדע וועט אבער איהר הארבע שטראף אפקוקען אין אכצען חדשים ארום. און ווער ווייסט, אויב ער וועט איהר נאך אמאל טרעפען? אומזיסט זיך געשמדט!

איז איהם דאמאלס געווארען אזוי אומדערטרעגליך די טורמע, אז ער איז געווען גרייט צו שטעלען זיין לעבען אין סכנה, אבי זיך ארויסצודרייען פון טורמע.

און אז לעווין האט געענדיגט זיין לאנגע דערקלערונג, האט ער זיך פונאנדערגעוויינט און געבעטען די ריכטערס, אז אויב זיי מיינען ווען ס'איז צו משפטן צום טוידט צוליבען בלוטיגען בונט, זאלען זיי איהם אויך האבען אין זינען... זיין לעבען איז שוין סיי ווי סיי גארנישט ווערט.

די ריכטערס האבען אבער דעם טויט בלויז צוגעפסקענט דעם דייטשען באנדיט טעכלער, דעם ליטווינער זשעמייטיס, דעם רוס סעמיאנאוו. די איבריגע צובונטעוועטע באנדיטען, אויך לעווין, זענען פערמשפט געווארען צו אייביגער קאטארגע. די אידישע ארעסטאנטען קאב און לייבאוויטש זענען אנערקענט געווארען פאר אומשולדיג. אבער זיי מוזען נאך לאנג זיצען אין טורמע צוליב אנדערע קרימינעלע פארברעכענס.

וואס הערט זיך אין ראדאם.

אין ערוואַרטונג פון 29-טען...

(קלאנגען און ווערסיעס ארום דעם אורטהייל פון העכסטען טריבונאל).

שוין א גאנצע וואך ווי איבער'ן שטאדט קורסירען פערשידענע קלאנגען און ווערסיעס מכח דעם היינט-ערווארטעטען אורטהייל פון העכסטען טריבונאל אין צוזאמענהאנג מיט דער רבנות-פראגע אין ראדאם.

אין משך פון דער גאנצער וואך וואקסט אלץ אינאיינעם דער אינטערעס, אזוי, אז עס איז געווארען דאס הויפט-טהעמא איבעראל.

אונטער'ן דרוק פון דער אזוי געשפאנטער שטימונג, זענען געשאפען געווארען גאנצע לעגענדעס, וואס ווערען איבערדערצעהלט מיט א פינקטליכע אויסגערעכענטקייט און שטוינענדער בעוואונדערונג,

ווי עס ווייזט אויס, פערמאגען מיר אין ראדאם א סך אגענטורעס פון „אמת" וואס ווייסען ווי געהעריג אויסצונוצען די אנגעצייגענע סיטואציע און זיי שלאגען טאקי דעם ריכטיגען „קאפיטאל" מיט זייערע בלאפערישע זייפען-בלאזען, אין דער היינטיגער קריזיס-צייט.

שוין א גאנצע וואך ווערט דערצעהלט איבער'ן שטאדט, אז ה' קעסטענבערג האט געהאט א אודיענץ ביים פרעזידענט, ה' וואיטשעהאווסקי, און מיט איהם גערעדט וועגען זיין ספראווע גאנצע אנדערטהאלבען שעה.

בעזונדער'ס אונפערשטענדליך זענען די ככרו'דיגע קלאנגען, אז ה' קעסטענבערג האט דעם פראצעס אין טריבונאל געווינען. אויסער די דערמאנטע קלאנגען, געהען נאך ארום פערשידענע ווערסיעס וועגען ה' קעסטענבערג'ס גרויסע פראטעקציעס, וועלכע זענען אבער אזוי מגוזם'דיג, אז ס'לוינט נישט זיי נאכצודערצעהלען. איבריגענס האבען מיר שוין לאנג נישט צו ווארטען. סך הכל עטליכע שעה און מיר וועלען שוין וויסען דעם אורטהייל פון העכסטען טריבונאל, וועגען דעם 12-יעהריגען רבנות-קאמפף אין ראדאם.

גמינע-פארשטעהער פון דער האנדווערקער-פראקציע גיבען אן א בעריכט פון זייער טהעטיגקייט אין דער קהלה.

קומענדיגען זונטאג ווערט אין היגען האנדווערקער-קלוב צונויפגערופען א אלגעמיינע פערזאמלונג פון די מיטגלידער, פאר וועלכע עס וועט אנגעגעבען ווערען בעריכטען פון פערשידענע געזעלשאפטליכע טהעטיגקייטען. אלס בעריכט'ס-געבערס וועלען ארויסטרעטען די האנדווערקער-דאזארעס, ווי אויך ראטמענער, וועלכע ווערען אויפגעפאדערט פון זייערע וועהלער אבצוגעבען א דין וחשבון וועגען זייערע אויפגעטהוענע מעשים.

עס איז ווירקליך צו בעגריסען אזא בעריכט'ס-פערזאמלונג, וועלכע בעווייזט אויף דער רייפקייט און פערשטענדניש פון די מיטגלידער, וואס פערלאנגען געגענזייטיגע, פאזיטיווע לייסטונגען פאר זייער וואהל-שטימען, וועלכע זענען אוועקגעגעבען געווארען זייערע פערטרויאונג'ס-מענער. דאס איז א סימן, אז די מיטגלידער-וועהלער בעטראכטען זיך אלס די מאנדאטען-געבער'ס און זיי האבען, דעריבער, די רעכט צו קאנטראלירען זייעדע געוועהלטע פארשטעהער, וועלכע זענען, טאקי גאר מיט'ן כח פון זייערע שטימען, רעפרעזענטירט אין די פערשידענע לאקאלע און געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס.

מען מוז מודה זיין, אז אויף אט דעם געביעט זענען די האנדווערקער די ערשטע, ביי וועלכע ס'איז אקטועל געווארען די פראגע פון אויפפאדערען זייערע קהלה-פארשטעהער צו בעריכטען די וועהלער וועגען דער אנדערהאלבען יעהריגער טהעטיגקייט אין דער קהלה.

עס איז נאר אונפערשטענדליך, וואס די ציוניסטישע פראקציע, וועלכע האט דאך וועלטליכע אויסגאבען און נאציאנאלע פאסטולאטען אריינצופיהרען אין קהלה-לעבען — איז נישט אויפגעפאדערט געווארען פון איהרע וועהלער אזא בעריכט'ס-פערזאמלונג איינצוארדנען. ס'קען זיין, דאס צוליב פערשידענע טעמים האט זיך די ציוניסטישע פראקציע אבגעהאלטען פון אזא שריט. ס'איז אבער גלויבליך, אז אויך זי וועט אויפגעפאדערט ווערען אין דער נאהנטסטער צייט אזא עהנליכע בעריכט'ס-פערזאמלונג צו פעראנשטאלטען.

נישט קוקענדיג, וואס די האנדווערקער פארשטעהער וועלען אויף דער בעריכט'ס-פערזאמלונג קומען מיט זעהר ווייניג רעאלע מעשים, איז עס דאך א דערפרעהענדע ערשיינונג, מחמת דעם, וואס אזוי נאך ווערען ארויפגע-

לעגט פליכטען אויף די אפיציעלע פארשטעהערשאפטען סיי אין די קהלה, סיי אין שטאדט-ראט. דאס אליין, וואס געוועהלטע און פעראנטווארטליכע פארשטעהער קוקען מיט ווייניג מעשים אויפ'ן רוף פון זייערע וועהלער, איז די בעסטע לעקציע פאר זיי, אז אין דער צוקונפט מוזען זיי זיין מעהר אקטיווער און טיכטיגער, כדי אויף אלעם צו קענען רעאגירען און קעמפפען פאר יעדער גערעכטע זאך.

אזעלכע בעריכט'ס - פערזאמלונגען זענען אונגעהויער וויכטיג.

געזעלשאפט „עזרה" צוריק געעפענט די קיך.

די קיך ביי דער „עזרה" וואס איז א לענגערע צייט געווען פערמאכט, איז די טעג ווידער געעפענט געווארען און פערטהיילט אומזיסט הונדערטער מיטאגען יעדען טאג.

די „עזרה"-טהוער האבען זיך פיעל בעמיהט צו עפנען די קיך, נעמענדיג אין אכט די ביטערע לאגע פון הונדערטער הונגעריגע, וועלכע געהען ממש אויס פאר נויט.

די אינציאטארען פון דער קיך פערדיענען באמת א ישר כח פאר זייערע בעמיהונגען אויפצושטעלען צוריק די קיך, וואס דערווארימט און מאכט זאט מעג זיין אויף א קליינע צייט און אין א קליינע מאס — פיעל געפרווירענע און הונגעריגע.

אויפ'ן ווארשעווער שטייגער...

מען מיינט, אז נאר אין ווארשא זענען דא חכמים, וואס קענען דורך פערשידענע אויפטהועכצען ארייננארען יענעם אין זאק אריין. עס ווייזט זיך אבער ארויס, אז אויך ביי אונז אין ראדאם פעהלען נישט אזעלכע חכמים, וואס האבען זיך גארנישט צו פערשעמען פאר זייערע ווארשאווער קאלעגען. אט, למשל, שפאצירען זיך דא ארום צוויי וואוילע בחורימלעך, וואס אז טאמער עס מאכט זיך, אז דער ראלאר בעקומט עלית נשמה, ווערען זיי שטארק התלהבות'דיג געשטימט און זיי קומען אריין אין רעכטען עקסטאזברען פון דער האסע.

די דאזיגע בחורים'לעך פערדיענען נישט אזוי פיעל פון דער שטייגערונג, ווי פון דעם, וואס זיי געלינגט, בשעת דעם צעהלען, מעלים צו זיין א ביסעל געלד. דאס מאכען זיי אויף אזא קונציגען אופן, אז דעם קונה איז פשוט שווער צו אריענטירען זיך און צולעגען דערויף געוויג אכט. ס'יוערט ביי זיי דורך די פינגער פערשווינדען.

ארבייטען, ארבייטען זיי די מלאכה אויף אזא אופן: איינער זוכט אויף דעם קונה, ער גצהט מיט איהם אוועק טוישען אין א יחוד-שטיבעל, אז ער האט שוין אויסגעציילט, קומט פלוצלינג אונטער דער צווייטער, ער מאכט א געוואלד: סטייטש גזלן איינער דער לאקש איז דאך געשטיגען, וואס פערקויפסטו אזוי וואלוויל?

צעהלט מען ווידער איבער די געטוישטע געלדער, דער קונה, קעהרט אום די געקויפטע מציאה, טראכטענדיג זיך, טאמער איז עס א אנשטעל. ביי דער טהיר אבער, שטעהענדיג, רופט זיך אב דער ערשטער פון די בחורים'לעך: האט איהר געהערט, פעטער, א גראשען ארויף, א גראשען אראב, איהר האט דאך שוין געקויפט, וואס וועל איך מיר פערדרעהען דעם קאפ, נאט אייך פאר דער פריהעריגער פרייז די לאקשען, פטור א עסק.—

צעהלט מען ווידער די לאקשען מיט די זלאטעס, צעהלט מען אזוי לאנג, ביז אזוי צעהלענדיג, ווערען נעלם דעם קונה גאנצע 20 לאקשען. און געה שריי חי וקים. די בחורים'לעך שרייען גאר דאמאלס, אז ער, דער קונה האט זיי געוואלט בע'גנב'ענען און דער קונה מוז נעביך שווייגען און פערבייסען די צינג...

די דאזיגע אויפטהוער'ס זאלען האבען עוקר געווען, זעהענדיג, אז מ'הויבט זיך אן קענען אויף זייערע קונץ-שטיקלעך.

בענייט די טהעטיגקייט ביים פעראיין פון שניידער-מייסטער אין ראדאם.

פאריגען זינטאג דעם 24/1 איז אין לאקאל פון האנדווערקער-קלוב פארגעקומען א אלגעמיינע פערזאמלונג פון די שניידער-מייסטערס. אויפ'ן פארשלאג פון פארזיצענדען ה' העלפאנט אז צוליב דער דימיסיע פון דער פערוואלטונג זאל אויף דער פערזאמלונג אויסגעוועהלט ווערען א פארזיצענדער, ווערט אלס פארזיצענדער געקליבען דער ה' ג. בייטשמאן מיט בייזיצענדע: ה' העלפאנס און וואקסבערג. ה' העלפאנט גיעט אב א בעריכט פון דער טהעטיגקייט און ה' שפילפאגעל פון דער קאסע. ס'יוערען ארומגערעדט פערשידענע פראגען, ארום וועלכער עס ענטוויקלען זיך דעבאטען. בעת וועלכע דער ה' רובינשטיין ווייזט אן, אז צוליב דעם איצטיגען אויסערגעוועהנליכען טרויריגען מצב און שרעקליכע נויט, וואס עס הערשט ביי די שניידער-מייסטער, וואלט וואונשענסווערט געווען צו שאפען א הילפ'ס-קאסע. נאך לאנגע דעבאטען ווערט בעשלאסען איבערצוגעבען אלע פארשלאגען דער נייער פערוואלטונג צו בעטראכטען. נאכדעם ווערט געוועהלט א פערוואלטונג פון 10 מאן און קאנדידאטען, ווי אויך א שיעדס'געריכט פון 3 מאן. און דער פערוואלטונג געהען אריין: ה"ה מ. רובינשטיין, ה' העלפאנט, מ. ראזענבוים, מ. קארמאן, נ. בליכער, מ. שפילפאגעל, מ. מארקוס, פישמאן, צ. בוימאן, ג. בייצמאן, ג. גאלדבערג, שניידער, זילבערשפיץ, א. גיסער צ. פאטאזניק, רייכמאן.

דער פארז. שליסט די פערזאמלונג און ס'ווערט גלייך אבגעהאלטען די ערשטע קאנסטיטואירענדע זיצונג פון דער פערוואלטונג, אויף וועלכער דער ה' מ. רובינשטיין ווערט געוועהלט אלס פארזיצענדער, וויצע — ה' העלפאנט, סעקרעטאר—ה' ש. פישמאן, פערוואלטער—ה' מ. שפילפאגעל, קאסירער ה' קארמאן. צוליב דער שפעטער צייט ווערען די איבריגע פונקטען פון טאג—ארדנונג אבגעלעגט אויף די צווייטער זיצונג, וועלכע איז פארגעקומען מיטוואך דעם 27/1. דער פארזיצענדער ה' רובינשטיין שליסט די זיצונג מיט א ווארימען אויפרוף צו אינטענסיווע טהעטיגקייט און חבר'ישע ארבייט.

פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע.

היינט פרייטאג דעם 29-טען סטיציען ד. י. אום 8 אזייגער אווענד פינקטליך וועט ה' פראפ. פ. מושקאטבליט רעפערירען א. ד. ט. „די לעצטע אמוראים —התימת התלמוד — דער חאראקטער פון תלמוד".

איינגאנג נור פאר מיטגלידער.

פון סטודענטען-לעבען אין ראדאם.

אין לאקאל פון „עזרה" איז אונטערן פארזיץ פון סטוד. קארמאן פארגעקומען די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון סטודענטען אין ראדאם. סטוד. רייכמאן גיט אב א בעריכט פון דער טהעטיגקייט פון אאוקס. אקאד. יוד. אין ראדאם בכלל און פון דעם סטודענטען-קאמיטעט בפרט. עס ווייזט זיך ארויס, דאס טראץ דעם שרעקליכען עקאנאמישען קריזיס פון איין זייט און אינדיפערענטיזם פון די סטודענטען צו די אונטערנעהמונגען און אקציעס פון קאמיטעט — פון דער צווייטער זייט, איז דאך פיעל געלייסטעט געווארען. ס'זענען דורכגעפיהרט געווארען אקציעס פון זאמלען פאנטען און פערקויפען בילעטען פון דער פאנטען-לאטעריע, עס איז איינגעארדענט געווארען א בלימעל-טאג א. א. ו. וועלכע האבען געברענגט א צופרידענשטעלענדע סומע געלד. עס ענטוויקעלט זיך נאכהער א דיסקוסיע, אין וועלכער ס'נעהמען אנטייל ה"ה: גאלדבלום, פערסטער, ניימאן, זעליצקי, גאלדבערג א. א. ס'איז אנגענומען געווארען א רייה בעשלוסען, צו פערשטארקען די סטודענטען—ארגאניזאציע, איינארדנען פערשידענע אימפרעזען, ווי אבדינגען א פארשטעלונג ביי דער יודישער טרופע, ארגאניזירען א גרויסען ראאוט א. אז. וו. ד. 21 ד. מ. האט זיך דער געוועהלטער קאמיטעט קאנסטיטואירט אויפן פאלגענדען אופן: סטוד. רייכמאן — פארזיצענדער, ניימאן — וויצע פארזיצ. סטודענטען בליכער — קאסירערין, מינקאווסקי און זעליצקי — סעקרעטארען, ספיריטוס און זילבערבערג.

אלגעמיינע פערזאמלונג פון "בר-כוכבא"

דעם געוועזענעם זונטאג איז אין לאקאל פון היגען סוחרים-פעראיין פארגעקומען די אלגעמיינע פערזאמלונג פון דער ספארט-געזעלשאפט „בר—כוכבא". אויף דער פערזאמלונג זענען אנוועזענד געווען ביז 50 מיטגלידער, וועלכע האבען געוועהלט אלס פערוואלטונגס-מיטגלידער די ה"ה: ד"ר שענדעראוויטש, חוואס, אנשער, טראכטמאן, לאנדאו, הילארי דאנציגער, אין דער ספארט-קאמיסיע זענען אריין: פרל' גראספעלד, ה"ה: דאמבעק, אייזמאן, גלאט. אין רעוויזיאנס-קאמיסיע: פרל' קאץ, שלאפערמאן, שטעלמאן. עהרען-געריכט: דענטיסט טאטאר, אדוו. ראקאטש און דור פרענקעל.

קעלצער אבטיילונג.

די טעטיגקייט פון דער געז. „לינת-הצדק" אין קעלץ פאר'ן יאהר 1925.

דעם 10—טען סטיטשען ד. י. איז פארגעקומען די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון דער געזעלשאפט „לינת-הצדק" אונטערן פארזיץ פון ה' געלדשיידער. ווי ווייט די געזעלשאפט איז געווארען פאפולער און ארויסגערופען א גרויסער פעראינטערעסירונג צווישען די ברייטע שיכטען פון דער קעלצער יודישער בעפעלקערונג, קען דינען דער פאקט, וואס צו דער פערזאמלונג זענען געקומען העכער 400 פערזאן און איבערגעפולט דעם גאנצען לאקאל פון דעם סוחרים-פעראיין, וואו די פערזאמלונג איז צושטאנד געקומען. נאכדעם ווי עס איבערגעליינט געווארען דער טאג ארדנונג און עס זענען דורכגעפיהרט געווארען די נויטיזע פארמאליטעטען, בעקומט דאס ווארט דער פרעזעס פון דער געז. ה' ד"ר פעלק, וועלכער גיט אויף זעהר גענוי און אויספיהרליך דעם בעריכט פון דער טעטיגקייט פון דער געזעלשאפט לינת הצדק פאר'ן פערגאנגענעם יאהר. נישט אפשטעלענדיג זיך פאר קיינע שוועריגקייטען מיט וועלכע די פערוואלטונג פון דער געז. האט געדארפט צו קעמפען און נישט קוקענדיג אויף דער שווערער עקאנאמישער לאגע אין וועלכער דאס קעלצער יודענטום האט זיך געפונען, וואס האט בעדייטענד פערקלענערט די הכנסות פון דער געזעלשאפט, איז דאך די פערוואלטונג געשטאנען אויף דער וואך, אז דער אנגענומענער ביודזשעט אויפן יאהר 1925 זאל רעאליזירט ווערען און די אלע בעשלוסען פון דער פאריאהריגער אלגעמיינער פערזאמלונג זאלען אין לעבען פערווירקליכט ווערען.

דאס יאהר אין וועלכען די געזעלשאפט האט געמוזט פיהרען א קאמף געגען די אלע אונבעגרינדעטע אנפאלען מצד איניגע יודישע דאקטוירים און זייערע אונטערהעלפער, נישט קוקענדיג אויף די זעהר גרויסע אויפגאבען, וועלכע די געזעלשאפט האט פאר זיך געשטעלט, איז דאך דאס יאהר געוועזען א יאהר פון פרוכטבארע ארבייט א אויסדרוק פון אינטענסיווער ארבייט מצד דער פערוואלטונג, וועלכע האט אוועקגעשטעלט די געזעלשאפט מיט דעם געגרינדעטען אמבולאטאריום אויף א געהעריגער הויך. נישט האבענדיג קיין סובסידיום פון דער גמינע, אדער אנדערע אינסטיטוציעס, האט דאך די הכנסה דערגרייכט ביז 18 טויזענד זלאטעס, וועלכע זענען איינגעפלאסען פון פערשידענע קוועלען, ווי פון מיטגלידס אפצאהלל, קאנצערטען, בלימעל פערקויף, ווי אנדערע.

ביי דער שווערער לאגע, אין וועלכען מיר לעבען יעצט איבער, איז דאס נישט אזוי לייכט אנגעקומען, בפרט וואס די געגענער האבען פיל מיטגעהאלפען צום שאדען פון די מאטעריעלע אונטערעסען פון דער געזעלשאפט. פון די אויסגאבען פערנעמט דאס ערשטע ארט דאס איינארדנען דעם אמבולאטאריום מיט די נויטיגע מכשירים און כלים לויט די נייעסטע היגיענישע אויפפאדערונגען, וועלכע בעטרעפט ביי 4000 זלאטעס. אדמיניסטראציע הוצאות און אנדערע אויסגאבען, ווי לאקאל, רעמאנט, בעלויכטונג א. א. וו. 4788 זלאטעס, מעדיצינישע הילף 3435 זלאטעס, מעדיקאמענטען 2062 זלאטעס, לעבענס-פראדוקטען 600 זלאטעס, געלט שטיצע פאר פערוייזענדע 173, קינדער-קאלאניעס 1833 זלאטעס, פאר היגיענישע אויפקלערונג (פארלעזונג וועגען פאלקס געזונד) 88 זלאטעס א. אנדערע קליינע אויסגאבען. פון דער געזעלשאפט האבען בעקומען הילף דורך דאקטוירים 1216 וויזיטען, אנאליזען—40, הילף דורך פעלדשערען 123, רעצעפטען 887, קווארצען לאמף מיט א מינימאלע אפצאל 973, פאלקאם אומזיסט 1849 טראן צוטיילט 118 קילא, ברילען-6 פאר און 13 פערזאן געשיקט אויף אפעראציעס קיין ווארשע און קראקא.

אין פערגלייך מיט דער טעטיגקייט פון דער געזעלשאפט פארן פאריגען יאהר איז צו קאנסטאטירען, אז די פערוואלטונג האט געמוזט לייסטען כמעט דאפעלטע הילף, ווייל די צאל נויטבעדערפטע איז צוליב דער אלגעמיינער קריטישע לאגע פערגרעסערט געווארען און די געזעלשאפט האט קיינעם נישט געקאנט אבזאגען.

דער בעריכט פון דעם ה' ד"ר פעלק נעמט ארום די אלגעמיינע אטמאספערע, און וועלכער די געזעלשאפט האט זיך געפונען צוליב די אינטריגעס פון אייניגע יודישע דאקטוירים, וועלכע האבען בעקעמפט די אינסטיטוציע, וועלכע האט אזוי פיל געשאפען פאר דער יודישער בעפעלקערונג אין קעלץ, ווי אויך די אונפערשטענדליכע שטעלונג מצד דער גמינע צו דער געזעלשאפט לינת-הצדק, וואס האט זיך אויסגעדריקט און נייט אנגענומען אין שפיטאל די ארימע קראנקע, וועלכע דער אמבולאטאריום פון דער געזעלשאפט האט געשיקט, אויך אין דער נישטיגע סומע, וואס די קהלה האט סובסידירט פאר דער אינסטיטוציע:

אין בעריכט איז געוועזן אויך פארגעשטעלט די ווייטערע אויפגאבען, וועלכע דער לינת-הצדק האט פאר זיך ווי צו פערגרעסערען דעם אמבולאטאריום, אנגאזשירען דאקטוירים-ספעציאליסטען פאר גינעקאלאגיע, אויגען און אויערען קראנקהייטען, איינפיהרען א רענטגען אפאראט ספעציעל צו היילען פאוואוס (פארך) איינארדנען א בעראטונגס-שטעלע פאר שוואנגערענדע

מעז גרינדעט אין קעלץ א הזמיר.

(במקום א פעליעטאן).

דעם פערגאנגענעם שבת-צונאכט'ס איז אינ'ם לאקאל פון דער יודישער גמינע פארגעקומען א פערזאמלונג וועגען גרינדען הזמיר אין קעלץ, מא פארוואס טאקי נישט, א גאנץ גלייכע זאך, איז דען אין קעלץ נישטא בחורים און מיידלעך, וועלכע קענען זינגען. און געקומען איז טאקי א היבשער עולם, סאמע סמעטענע פון קעלץ... איך, אין אנפאנג, האב מיך זעהר נעפרעהט און האב פשוט געגלויבט; אז איך וועל קענען בעגריסען און אנשרייבען א פאר ווארימע ווערטער וועגען די דאזיגע אונטערנעהמונג, ווי גרינדען אזא שעהנע און גיצליכע אינסטיטוציע, ווי הזמיר. גאר שפעטער צום גרויסען בעדויערען; ווען איך האב זיך צוגעהערט צו די דעבאטען וואס איז געווארען געפיהרט פון די פערזאמעלטע, האב איך זיך שנעל ענטוישט. צום ערשטען איז געווארען ארומגערעדט, ווי אזוי דער הזמיר זאל זיך רופען: צי מוזיקאלישער ליטעראריש אדער בלויז מוזיקאלישער פעראיין „הזמיר", ווייל לויט די סטאטוטען, וואס איז געבראכט געווארען פונ'ם לאדזער הזמיר לויטעט: מוזיק, ליטעראריש אויך. א מיידעל וואס איז געזעסען גראדע נעבען מיר, מכלומרשט א אינטעליגענטקע, האט די גרויסע עולה נישט געקענט פערטראגען, מיר קעלצער זאלען עסען פון דער לאדזער שחיטה, זי האט פראטעסטירט, אז ליטעראריש נישט. ווייל ליטעראטור האט זי אין דערהיים, מילא כ'ווייס דאך נישט, מוז איך דאך גלויבען (?) דאס אלץ איז נאך גארנישט. א ביסעל שפעטער האט מען אנגעהויבען פיהרען דיסקוסיעס, ווער עס קען אלץ געהערען צום הזמיר, און מענכע האבען זיך טאקי ארויסגעזאגט, אז צום הזמיר קענען געהערען אפילו נישט יודען אויך, און דער פארזיץ. ה' רייזמאן, האט אונטערגעשטיצט דעם דאזיגען געניאלען פארשלאג און איז בעת מעשה אריין אין אזא עקסטאז, אז ער האט אנגעהויבען אזש רעדען תורה, און אויסגערופען: „ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים", אז אפילו נישט יודען קענען אויך געהערען צום הזמיר, מא, זעהר שעהן, פ'איז דאך גוט, אז מען קען א ביסעל תורה, מ'ווייס חאטש זיך ווען אנצורופען א גוט ווארט, די איבעריגע, וועלכע האבען אויך געהאלטען פון אזא פארשלאג, מוזען, ווי עס ווייזט אויס, זיין גרויסע עמי הארצים, זאנסט האבען זיי ווידער געדארפט שרייען „כל דכפין ייתי ויכול" און צווישען א טייל אינטעליגענטע יונגעלייטלעך האט זיך טאקי באלד ערוועקט דאס געפיהל, וואס שטייגט איבער יעדער ארט טאלעראנץ, און אנגעהויבען שטורמען; — וואס הייסט, מיר יודען האבען פרעטענציעס צו די קריסטען וועגען „נומערוס קלאוזוס", וואס מען מאכט צי פאר אונז די טירען פון די אקאדעמיעס און אוניווערזיטעטען, און דא זאלען מיר אליין שליסען די טירען פאר פרעמדע, דאס הייסט, גוטשע, א יודיש מיידעל וועט האבען א קאלאזשאנקע יאדוויגא, וואס געהט מיט איהר אין איין שולע, וועט די זעלבע יאדוויגא זיך נישט קענען פערשרייבען אין הזמיר... הא, א גרויסע עולה..? מא. וואס זאל מען מאכען? צו די נישט פראנטווארטליכע יונגלעך

פרויען און מוטערס, פערברייטערען די פראפאגאנדע פון היגיענע און פאלקס געזונט צווישען די ברייטערע שיכטען פון דער יודישער בעפעלקערונג און פיהרען א קאמף מיט טובערקולאז און אנדערע סאציאלע קרענק.

דאס פובליקום האט מיט גרויס פעראינטערעסירונג אויסגעהערט דעם באריכט פון דעם פרעזעס פון דער געז. און בעדאנקען איהם מיט פיל אפלאדירונגען און געדאנקט איהם פאר זיין ארבייט לטובת דער יודישער געזעלשאפט אין קעלץ.

פון היגען קרייז-געריכט.

היינטיגען מאנטאג איז אין היגען קרייז געריכט בעטראכט געווארען דער פראצעס פון ה' אדאם ליסאווסקי, וועלכער איז געוועזען 2 יאהר שעף פון דער קאנצעלאריע אין דער היגער סטאראסטווע. ליסאווסקי ווערט אנגעקלאגט פאר מיסברויכען און דעפראודירען דעפאזיט-געלדער, איבער וועלכע ער האט געהאט די אויפזיכט און פאר וועלכע ער איז געוועזען פעראנטווארטליך. אזוי זענען עטליכע קלענערע סומעס איינקאסירט דורך ה' ל. נישט אריינגעטראגען געווארען אין דער קאסע און לעצטענס איז געשעהן א פאקט צוליב וועלכען ה' ל. איז ענדליך ארעסטירט געווארען. א געוויסער ארמאטא פון אמעריקא האט געשיקט אויפ'ן אדרעס פון זיין ברודער אין קעלצער פאוויאט 1.100 דאלאר דורך דער פערמיטלונג פון אויסערן מיניסטעריום. די סומע איז צוגעשיקט געווארען אין היגען סטאראסטווא, וואו ה' ארמאטא האט זיך געווענדעט נאך דעם געלד. ליסאווסקי האט דאס געלד א לאנגע צייט נישט געוואלט אויסצאלען מיט'ן אויסרייד, אז ס'איז נאך נישט אנגעקומען. ענדליך איז דעם ה' ארמאטא געלונגען פעסטצושטעלען, אז דאס געלד געפינט זיך אין דער סטאראסטווע און דא האט דער סטאראסטווא ה' סערעדניצקי ענטדעקט, אז ס'פעלט 315 דאלאר. ליסאווסקי איז גלייך ארעסטירט געווארען.

אין פראצעס זענען ארויסגעטרעטען אלס עדות דער סטאראסטא און א גאנצע רייהע בעאמטע פון דער סטאראסטווע און וואיעוואודזטווע, וועלכע האבען בעשטעטיגט דעם בעשולדיגונגס-אקט.

נאך די רעדעס פון פראקוראר און פערטיידיגער ה' ציבולסקי, האט דאס געריכט נאך א 2 שעה'דיגער בעראטונג ארויסגעטראגען אנ'אורטייל, לויט וועלכען ליסאווסקי ווערט פערמשפט אויף 4 יאהר תפיסה, וואס ווערט איהם אויסגעטוישט אויף אויסבעסערונגס-הויז.

א מעשה מיט אגעהיים „אגענט“

פארינגע וואך איז אין בראנפען געשעפט פון ה' דיאמענט (מארק 6) געקומען א אומבעקאנטער קריסט און פערלאנגט פון אנגעשטעלטען, אין אבוועזענהייט פון אייגענטימער, פערקויפען איהם א פלעשען בראנפען. דער אנגעשטעלטער, ה' ראטענבערג, האט געענטפערט, אז ער פערקויפט איבערהויפט נישט דעטייל און אויך די שעה איז א שפעטע, דער אונבעקאנטער איז אוועק, און אין א קורצע צייט צוריק געקומען מיט'ן אויסרייד אז ער איז א געהיים אגענט און פערלאנגט פון ה' ראטענבערג צו גיין מיט איהם אין פאליציי פאר פערקויפען בראנפען אין די נישט ערלויבטע שעה'ן. דער ה' ר. נישט האבענדיג קיין עצה האט פערשלאסען דאס געשעפט און איז מיט געגאנגען מיט'ן „אגענט“. אויפן וועג צום פאליציי האט דער „אגענט“ פארשטעלענדיג די שטרענגע שטראף, וואס ווארט איהם און פארגעלייגט אויסצוקויפען זיך פאר 10 זל; און עטליכע פלעשלעך ליקער. דער ה' ר. אריענטירענדיג זיך מיט וועמען ער האט צו טהון האט מכלומרש'ט מסכים געוועזען און פארגעלעגט צו געהן מיט איהם אין געשעפט. אויפן וועג צום געשעפט האט זיך דער ה' ר. געווענדעט צו א פאליציאנט, וועלכער לעגיטימירענדיג דעם „אגענט“ האט פעסטגעשטעלט אז דאס איז א געוועהנליכער אפעריסט און אויף דעם אופן געוואלט אויספרעסען געלד. דער „אגענט“ איז דער דעמאביליזירטער פלוטאנאווי, פארטיקא.

אנטווארט פון קעלצער רעדאקציע פאר סימפאטיקער און לעזער אין קעלץ.

אייער ערקלערונג קאן נישט געדרוקט ווערען, ווייל זי איז אנאנים.

גיט אונז אויף אייער נאמען און מיר וועלען איהם נישט פערעפענטליכען.

Kielce 23 stycznia 1926.

LIST OTWARTY

Do Pana Goldszajdera, b. przewodniczącego Ogólnego Zebrania T-wa „LINAS HACEDEK" z dn. 10 stycznia 1926 roku.

W odpowiedzi na list wystosowany do nas dn. 13 stycznia 1926 roku oświadczamy, że gotowi jesteśmy pracować bezpłatnie w ambulatorjum T-wa „LINAS HACEDEK" tylko dla biednych chorych z warunkiem by pomoc lekarska w tem ambulatorjum udzielona była bezpłatnie.–Leczenie zaś innych kategorji ludności, aniżeli biednych nie może wchodzić w zakres działalności T-wa „LINAS HACEDEK", a jego ambulatorjum w szczególności.

p. Dr. Pelc. i p. Dr. Strum są postawieni przez Związek Lekarzy i P. P. po za nawias stosunków koleżeńskich i towarzyskich i uchwała ta wskutek solidarności koleżeńskiej nas bezwzględnie obowiązuje.—

Wobec tego oświadczamy, że nie możemy przystąpić do pracy, dopóki powyżej wskazani panowie Dr. Pelc i Dr. Strun będą członkami Zarządu T-wa „LINAS HACEDEK" wzgl. przewodniczącym i dopóki będą zajmowali w jakiejkolwiek formie stanowisko kierownicze w T-wie „LINAS HACEDEK".

Dr. I. Lewinzohn, (–) **dr. I. Szatz.** (–) **dr. I. Fleszler** (–)
„ I. Chatiner (–) **„ H. Krauze** (–) **„ St. Zylberszlak** (–)

א אפענער בריעף

צום ג. פארזיצענדער פון דער אלגעמיינער פערזאמלונג פון דער געזעלשאפט „לינת הצדק“, וועלכע איז פארגעקומען דעם 10-טען יאנואר 1926.

אלס אנטווארט אויף דעם בריעף צו אונז פון 13-טען ד. מ. ערקלערען מיר, דאס מיר זענען גרייט צו ארבייטען אהן האנאראר אין דעם אמבולאטאריום ביי דער געזעלשאפט „לינת הצדק“ נאר פאר ארימע קראנקע מיט'ן בעדינג, אז די מעדיצינישע הילף אין דעם אמבולאטאריום וועט זיין א בחנם'דיגע. ערטהיילען מעדיצינישע הילף פאר אנדערע קאטאגאריעס פון דער קעלצער בעפעלקערונג קאן נישט געהערען צו דער טעטיגקייט פון דער געז. „לינת הצדק“ בכלל און פון זיין אמבולאטאריום בפרט,

די ה"ה: ד"ר פעלץ און ד"ר שטראם זענען דורך דעם דאקטוירים פעראיין פון דער פוילישער מלוכה געשטעלט געווארען אויסער דער געזעלשאפטליכע און קאלעגיאלע בעציהונגען און דער בעשלוס איז צוליב סאלידאריטעט פאר אונז פערפליכטענד.

צוליב דעם ערקלערען מיר, דאס מיר קאנען נישט צוטרעטען צו קיין שום ארבייט, ווי לאנג די אויבענדערמאנטע ה"ה: ד"ר פעלץ און ד"ר שטראם וועלען זיין פערוואלטונג'ס מיטגלידער פון דער געז. „לינת הצדק“ אדער פערנעמען אין וועלכע ס'איז פארם אנ'אנפיהרענדע אמט.

מיט אכטונג ד"ר י. לעווענזאהן (—) ד"ר י. שאטץ (—) ד"ר י. פלעשלער (—)
207–21. „ חאטינער (—) „ ה. קראוזא (—) „ סט. זילבערשלאג (—)

...קען מען קיין גרויסע פריטענזיע נישט האבען, אבער איהר, ה' רייזמאן, וואס איהר פערנעמט אזא בכבוד'דיגען פלאץ אין דער יודישער גמינע, וואו אלעמענס יודישע שטימען פון דער שטאדט קעלץ דערגרייכען צו אייך, און איהר זייט זייער רעפרעזענטאנט, ווען איהר מוזט פערטיידיגען זייער נאציאנאלע בעדערפענישען, דארפט אליין פערשטעהן אז הזמיר איז אריין נאציאנאלע געזאנג-פעראיין און האט דעם ציעל צו אנטוויקלען די יודישע און העברעאישע פאלקס מוזיק און, אז אין אונזער געזאנג ליגט דער גאנצער צער און פרייד, וואס דאס יודישע פאלק טראגט אין זיך...

אונזער געזאנג איז ספעציפיש יודיש אדער העברעאיש. און צו איז אייך ה' רייזמאן נישט בעקאנט דער פאקט פון דער בערנער „מכבי“, וועלכע זענען געווארען אויסגעשלאסען פון אלוועלטליכען יודישען ספארט פערבאנד ווייל זיי האבען אריינגענומען ביי זיך אין קלוב נישט יודישע שפילער?

עס איז פשוט א אומזין בלויז דאס וואס מען האט באלד בערירט אזא פראגע, דאס פאסט פאר יונגלעך און נישט פאר ערוואקסענע פעראנטווארטליכע מענשען.

שוו--ך

Zarządy „AUXILIUM ACADEMICUM JUDAICUM“ oraz „CHINUCH JEŁODYM“ w Radomiu

Niniejszem przepraszają osoby, które nie otrzymały zaproszenia i tem samem nie były obecne na Raucie w dniu 23 b. r. z powodu opieszałości poczty przy doręczeniu zaproszeń.

Z poważaniem.

Komitet Organizacyjny.

די קאאפעראטיווע האנדווערקער באנק אין ראדאם, לובלינער 23.

פיהרט אויס אלע באנק — אפעראציעס.

נעמט אן אינקאסא איבערוויזונגען,

וועלכע ווערען אויסגעצאהלט אין דעם זעלבען טאג.

BANK KUPIECKI w RADOMIU

Spółdz. z ogr. odp. plac 3-go maja 5 telef. № 14.

די קאאפעראטיווע סוחרים-באנק נעמט אן וקלאדען פון די קלענסטע סומען אויף שפאר-ביכלעך, ערלעדיגט אלערליי באנק-אפעראציעס פינקטליך און צו מעסיגע פרייזען, צאלט אויס די איינקאסירטע געלדער אין דעמזעלבען טאג.

חבל על דאבדין!

אבדה גדולה אבדנו במות עלינו אחד מחברינו, עסקן מסור לרעיות שנקטף בימי נעוריו ה. יוסף דוידזון ע"ה

כוס של תנחומין הננו שולחים למשפחתו המכאיבה.

אגודת צעירי אמוני ישראל בראדום.

אונזער טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס די פאמיליע באדרוויגד צוליעב'ן טויט פון ר' יעקב ז"ל זייער ליבען פאטער זאל זיי גאט טרייסטען.

אלימלך און לאה פישמאן.

אכטונג מיטגלידער פון האנטווערקער קלוב!

זינטיג דעם 31-טן ד. ח. פינקטליך 6 אוונט אין אייגענעם לאקאל וועט פארקומען די יערליכע אלגעמיינע פארזאמלונג מיט פאלגענדן טאג ארדנונג:

1) באריכט פון די פארוואלטונג פון קלוב

2) „ „ „ ראטמענער „ שטאט-ראט

3) „ „ „ „ און פארוואלטונגס-מיטגלידער פון דער קהלה

4) „ „ „ קולטור-קאמיסיע

5) פרייע פארשלאגן.

די פארוואלטונג

PAROWA FARBIARNIA i PRALNIA CHEMICZNA

O. R. HEMPEL, w Radomiu.

Zakład chemicznego czyszczenia wszelkiej garderoby damskiej i męzkiej bez prucia takowej.

Litografja i maszyna do dekatyzowania sukna i kortów w najnowszy sposób.

Ceny przystępne — Robota solidna.

Sklep przy ul. Stare Miasto № 2, Fabryka przy tejże ulicy w domu własnym № 5. Filja: ul. Lubelska № 37, w m. Przytyku, Jedlińsku i Skaryszewie.

Firma egzystuje od 1885 r.

איך נעם איבער צו פערוואלטען מ"ש הויז-אדמיניסטראציע (דזשאנצערריי) אויף ערלערען איך גרינדליך

בוכהאלטעריע דורך א קורצע צייט

נאך אינפארמאציעס זיך צו ווענדען

משה ציקערט דלוגא 18.

דערמיט דריקען מיר אויס א דאנק די פערוואלטונג פון סוהרים-פעראיין פאר אבגעבען דעם לאקאל אויף דער אלגעמיינע פערזאמלונג פון דער ספארט געז. בר—כוכבא.

די פערוואלטונג

פון ספארט קלוב בר—כוכבא אין ראדאם.

אכטונג קאמאשענמאכער

איך האב בעקומען דאס הארטע און דיקע מעטאל-פאפיער.

אברהם טענענבוים שפיטאלנע 4

Kino „ODEON“ w Radomiu.

Do poniedziałku 1-go lutego

PAT i PATACHON

w najnowszym obrazie sezonu p. t.

„TANCERECZKA“

Od poniedziałku: Maks Linder w swym ostatnim obrazie w którym wykazuje nam ostatnie błyski swego wielkiego talentu

p. t. KAWIARENKA

Kino „CORSO“ w Radomiu.

Od czwartku 28 do niedzieli 31 stycznia 1926 r. włącznie

Dramat w 8-miu aktach.

SEKRET

w roli głównej Norma Talmadge

Nad program:

Dziennik Pathe

ANONS od poniedziałku Dwaj malcy złodzieje z Paryża

Redaktor i Wydawca CH. M. Herc —

Odbito we własnej drukarni Hacer Szwarlikowska № 20.